

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту
(найменування кафедри)

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

_____ (підпис)

“ ____ ” _____ 2024 р.

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра**

зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

за освітньою програмою «Облік, аудит і податковий консалтинг»

на тему: «Облік та контроль операцій з основними засобами»

Виконавець:

студентка ФМОІТ 4 курс 1 група

Вдовиченко Марина Сергіївна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

ст.викладач

(науковий ступінь, вчене звання)

Самострол Світлана Вячеславівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ОПЕРАЦІЙ З ОСНОВНИМИ ЗАСОБАМИ	6
1.1. Визначення, класифікація та оцінка основних засобів.....	6
1.2. Теоретичні засади обліку основних засобів	14
1.3. Проблемні та дискусійні питання обліку операцій з основними засобами.....	22
РОЗДІЛ 2. ДІЮЧА ПРАКТИКА ОБЛІКУ ОПЕРАЦІЙ З ОСНОВНИМИ ЗАСОБАМИ НА ТОВ «СП ЄВРОТРАНС»	26
2.1. Загальна організаційна характеристика підприємства та його облікової політики.....	26
2.2. Особливості обліку операцій з основними засобами підприємства та напрями його удосконалення	30
2.3. Особливості операцій з нарахування зносу, витрат на ремонти і поліпшення основних засобів	38
РОЗДІЛ 3. ТЕОРІЯ ТА ДІЮЧА ПРАКТИКА КОНТРОЛЮ ОПЕРАЦІЙ З ОСНОВНИМИ ЗАСОБАМИ ПІДПРИЄМСТВА	47
3.1. Мета, завдання та напрями контролю операцій з основними засобами підприємства.....	47
3.2. Оцінка та напрями удосконалення діючої системи внутрішнього контролю підприємства.....	51
3.3. Аналіз ефективності використання основних засобів ТОВ «СП ЄВРОТРАНС»	57
ВИСНОВКИ	65
Список використаних джерел	71
Додатки	75

ВСТУП

Актуальність теми. Необоротні активи в сучасних умовах господарювання виконують вагомую роль в діяльності підприємства, оскільки становлять вагомую частку всього його майна, складають речові фактори виробництва, основу його матеріально-технічної бази. Ефективність використання необоротних активів підприємства залежить від багатьох факторів до яких варто віднести правильність ведення обліку основних засобів та організації внутрішнього контролю операцій з основними засобами.

Одним з основних завдань обліку операцій з основними засобами є надання повної, правдивої та достовірної інформації про них. Проте інформація, яка міститься у фінансовій звітності стосовно основних засобів і доводиться до управлінського персоналу, не завжди відповідає реаліям тому питання організації обліку та контролю основних засобів потребують подальшого дослідження і удосконалення.

Питання обліку операцій з основними засобами висвітлені в працях С.Ф. Голова, В.В. Сопка, Ф.Ф. Бутинця, Л.І. Жидєвої, А.В. Максименка, О.І. Бондара, Р.Л. Хом'яка та інших. Питаннями оцінювання ефективності використання основних засобів підприємства займалися такі вітчизняні вчені та фахівці, як М.Д. Білик, М.А. Болюх, М.Г. Грещак, М.С. Герасимчук, В.М. Мельник, В.О. Меца, С.Ф. Покропивний, О.В. Павловська, Г.В. Савицька.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретичних та практичних особливостей організації обліку і контролю операцій з основними засобами підприємства, розробка рекомендацій з удосконалення їх організації та здійснення.

Завдання дослідження. Для досягнення поставленої мети було поставлено і вирішено низку завдань, таких як:

- визначення економічної сутності основних засобів, їх класифікації і оцінки;

- розкриття теоретичних засад синтетичного та аналітичного обліку основних засобів;
- розкриття теоретичних основ організації та діючу практику проведення внутрішнього контролю операцій з основними засобами;
- визначити проблемні питання обліку та внутрішнього контролю операцій з основними засобами та надати пропозиції щодо подальшого їх удосконалення;
- охарактеризувати діяльність підприємства та його облікової політики;
- провести аналіз фінансового стану та ефективність використання основних засобів підприємства.

Об'єктом дослідження є існуюча система бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю операцій з основними засобами ТОВ «СП ЄВРОТРАНС».

Предметом дослідження є сукупність теоретичних питань, методичних і практичних завдань, пов'язаних з організацією і веденням обліку, аналізу та контролю операцій з основними засобами, проблемні питання теми.

Методи дослідження. Для узагальнення й оцінки сучасного стану організації та ведення обліку основних засобів на підприємстві використано методи асоціацій і аналогій (при дослідженні методики синтетичного та аналітичного обліку основних засобів); логічного аналізу (при визначенні економічної сутності основних засобів та основних напрямів облікової політики); деталізації; порівняльного аналізу (при виявленні переваг і недоліків різних методів амортизації); системного вивчення господарських процесів (при оптимізації документального оформлення операцій з основними засобами); прийоми економічного аналізу. Для обробки, аналізу і реєстрації інформації в роботі використовувалися засоби Microsoft Excel і Microsoft Word.

Інформаційною базою дослідження є нормативні та законодавчі документи, що регламентують організацію та ведення обліку в Україні, НПСБО, МСФО, ПКУ, наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених з питань обліку та контролю, матеріали науково-практичних конференцій з обліку, контролю,

аудиту, первинні документи, облікові регістри, фінасова, податкова та статистична звітність базового підприємства.

Публікація та апробація результатів дослідження. Результати дослідження прийнято до впровадження в діючу практику обліку та внутрішнього контролю ТОВ «СП ЄВРОТРАНС». Практична значимість дослідження полягає у вивченні економічної сутності, оцінки та класифікації основних засобів, порядку нарахування амортизації, визначенні особливостей обліку і контролю даного виду операцій, проведенні аналізу ефективності використання основних засобів та надання рекомендацій щодо поліпшення обліково-аналітичного забезпечення управління основними засобами.

ВИСНОВКИ

Основні засоби відіграють значну роль у процесі праці, так як вони у своїй сукупності утворюють виробничо-технічну базу і визначають виробничу потужність підприємства. В бухгалтерському обліку об'єкт основних засобів визнається активом, якщо існує імовірність того, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди від його використання і його вартість може бути достовірно визначено.

Поняття «основні засоби» розкривається у нормативно-правових актах України та Міжнародних та Національних стандартах бухгалтерського обліку. у Податковому кодексі України та Державному класифікаторі України «Класифікація основних фондів» до вищенаведених критеріїв визнання основних засобів додається ще додатковий критерій – критерій вартості.

У бухгалтерському обліку основних засобів ставляться завдання, які пов'язані з їх визнанням, оцінкою, порядком нарахування амортизації.

В якості об'єкта дослідження обрано ТОВ «СП ЄВРОТРАНС», яке надає транспортні послуги з перевезення небезпечних вантажів таких, як скраплений газ, дизельне паливо та бензин по території України та за її межами на підставі відповідних ліцензій на здійснення внутрішніх та міжнародних перевезень небезпечних вантажів. Основним видом діяльності відповідно до класифікації КВЕД є 49.41 «Вантажний автомобільний транспорт» та 77.12 «Надання в оренду вантажних автомобілів»; 52.29 «Інша допоміжна діяльність у сфері транспорту».

Виконавчим органом Товариства, що здійснює управління його поточною діяльністю, є Директор. Кількість штатних працівників підприємства станом на лютий 2024 року відповідно до штатного розпису складала 22 особи.

Підприємство орендує майданчик з твердим покриттям для стоянки транспортних засобів у місті Одеса; офісне приміщення; 50 одиниць автотранспортних засобів (сідельні тягачі (26 одиниць), автоцистерни (24 одиниць)). Має власні малоцінні необоротні активи (рукави для заправки

пального та газу у цистерни, інструменти та інший інвентар для ремонтів та обслуговування автомобільного транспорту, пристрої спостереження GPS, радіостанції, тахометри), які безпосередньо застосовуються, для підтримання транспортних засобів в робочому стані та забезпеченні господарської діяльності.

Організація та ведення бухгалтерського обліку товариства здійснюється бухгалтерією до складу якої входять три особи: головний бухгалтер, бухгалтер і інспектор відділу кадрів.

Облік підприємства автоматизований на базі комп'ютерної програми «1С:Підприємство 8.3» (Business automation software Бухгалтерія.КОРП), для подачі звітності до контролюючих органів використовується програмний комплекс «М.Е.Дос». Весь документообіг на підприємстві здійснюється виключно в електронному вигляді завдяки системі електронного документообігу «ВЧАСНО», яка дозволяє імпортувати та експортувати первинні документи, договори для обміну з контрагентами (постачальниками та покупцями) та банками з застосуванням електронного цифрового підпису.

Облікова політика обраного підприємства – ТОВ «СП ЄВРОТРАНС» висвітлена у Наказі про облікову політику до її ключових елементів щодо обліку основних засобів відносяться: методи амортизації основних засобів; вартісні ознаки предметів, що входять до складу малоцінних необоротних матеріальних активів.

Отримані в оперативну оренду необоротні активи (транспортні засоби) у орендодавця зараховуються орендарем на позабалансовий рахунок 01 «Орендовані необоротні активи» за вартістю, зазначеною в договорі оренди (суборенди). Орендовані об'єкти основних засобів залишаються з інвентарним номером орендодавця і обліковуються з використанням WIN-коду транспортних засобів, цей код є унікальним і не може повторюватись.

Підприємство сплачує орендодавцю щомісячну орендну плату зазначену в договорах оренди, крім цього також несе витрати, пов'язані з

утриманням транспортних засобів (технічне обслуговування, страхування, поточні та капітальні ремонти).

В роботі детально описано роботу підприємства з програмним забезпеченням. Особливість обліку полягає в обов'язковості закріплення автотранспортного засобу за матеріально-відповідальною особою (за кожним водієм закріплено окрему зв'язку сідельного тягача та напівпричепа, цистерни). Під час звільнення водіїв та прийняття нового водія в обліку відбувається запис щодо переміщення (закріплення) відповідного транспортного засобу за водієм. Нарахування амортизації проводиться лише за власними основними засобами і відображається в обліку автоматично під час закриття звітної періоду (місяця).

Автоматизація обліку підприємства та застосування електронного документообігу є позитивним чинником, що забезпечує швидкість документообігу та своєчасність отримання первинної документації, але вимагає додаткових навичок персоналу щодо роботи з програмним забезпеченням, постійного оновлення програмного забезпечення та має певні ризики, які умовно можна поділити на організаційні та юридичні. До першої категорії ризиків належать питання підготовки команди та налаштування процесів, до другої - законодавство та безпека даних. Варто враховувати ризик втрати документів. Для нівелювання ризику необхідно використовувати надійного провайдера електронного документообігу з хмарним сховищем. У такому разі документи зберігатимуться в хмарі та копіюватимуться на сервер або комп'ютер власника. Необхідно розмежовувати ступені доступу співробітників до роботи з програмою, визначивши осіб, які будуть мати певні права доступу: бачити, редагувати та підписувати документи. Забезпечити збереження архіву у хмарі та уважно стежити, що виходить за межі компанії.

За результатами проведеного тестування середовища внутрішнього контролю підприємства встановлено, що підприємство не має відокремленого структурного підрозділу внутрішнього контролю, або штатної одиниці, яка б була наділена окремими повноваженнями такого контролю. Контрольні функції

виконуються робітниками підприємства у залежності від їх функціональних обов'язків та займаємих посад.

Основними елементами контролю операцій руху основних засобів, що забезпечують його ефективне функціонування, є: об'єкти контролю; суб'єкти контролю; інформаційні джерела контролю; прийоми та методи контролю.

Методика контролю операцій з основними засобами являю собою послідовність виконання певних процедур (заходів контролю).

Вирішення завдань контролю забезпечується шляхом удосконалення методики обліку операцій руху основних засобів у системі аналітичних рахунків; розробкою внутрішньої бухгалтерської моделі обліку операцій з основними засобами з врахуванням особливостей операцій, які присутні на підприємстві; удосконаленням методики обліку і контролю обґрунтованості витрат на ремонти основних засобів, що підвищить ефективність управління витратами; побудовою моделі залежності експлуатаційних витрат від терміну експлуатації, що дозволить визначити доцільність проведення ремонту основних засобів.

Проблемними питаннями організації контрольно-перевірочної роботи є відсутність затверджених внутрішніх рекомендацій щодо методики контролю операцій з основними засобами; відсутність типових форм робочої документації контролера; недостатній рівень компетентності спеціалістів даної сфери на підприємстві, які залучаються до заходів контролю.

До недоліків організації діяльності підприємства, які встановлює внутрішній контроль, як правило належать: зловживання службовим становищем, невиконання або неякісне виконання службових обов'язків, неправильна оцінка операцій із використання основних засобів з точки зору доцільності та економічності тощо.

В цілях удосконалення внутрішнього контролю на підприємстві слід провести наступні заходи: уточнити і доопрацювати функціональні обов'язки і посадові інструкції персоналу підприємства; застосовувати заходи щодо зниження ризику системи внутрішнього контролю з врахуванням особливостей автоматизації облікового процесу з метою запобігання помилкам і порушенням

під час створення, введення і отримання даних в електронному середовищі; використовувати при контролі різні методи і види контролю; - передбачити посилення внутрішнього контролю та виявлення економічних та юридичних наслідків господарських операцій модернізації та ремонтів, дообладнання основних засобів і відповідності нормам діючого законодавства.

Мета економічного аналізу основних засобів полягає у визначенні ступеня забезпечення підприємства основними засобами за умови найбільш інтенсивного їх використання та пошуку резервів підвищення їх віддачі.

Аналіз структури активів балансу ТОВ «СП ЄВРОТРАНС» показав, що у періоді, який аналізується на підприємстві відбулось збільшення активів. До складу необоротних активів, які відображені у фінансовій звітності впродовж трьох років відносились незавершені капітальні інвестиції та основні засоби.

Як свідчать дані аналізу структури та динаміки основних засобів на балансі ТОВ «СП ЄВРОТРАНС» власних основних засобів крім інших необоротних матеріальних активів. За аналізований період первісна вартість інших необоротних матеріальних активів збільшилася на 1450,0 тис. грн., тобто на підприємстві відбувалось оновлення інших основних засобів.

Аналіз узагальнюючих показників ефективності використання основних засобів свідчать, що у 2023 році порівняно з 2022 роком на підприємстві відбулось збільшення обсягу реалізації на 46413,5 тис. грн. та збільшення чистого прибутку на 29444,3 тис. грн., проте підприємство не ефективно використовувало основні засоби, так як відбувається зменшення їх віддачі на 749,65 грн., а місткість основних засобів збільшується.

Розрахунок рентабельності основних засобів свідчить, що у 2022 році підприємство було збитковим і не рентабельним, а у 2023 році воно виправило ситуацію і рентабельність основних засобів складала вже 148,7%.

Аналіз фінансової стійкості ТОВ «СП ЄВРОТРАНС» за 2022 – 2023 роки показує, що підприємство є фінансово залежним, останні два роки працює лише на залучених коштах й крім того не спостерігається тенденція до покращення ситуації.

Аналіз показників платоспроможності що на даний час підприємство має дуже низький рівень платоспроможності.

Для підвищення рівня платоспроможності підприємству необхідно прискорити погашення дебіторської заборгованості, акумулювати на рахунках грошові кошти, які необхідні для покриття поточних зобов'язань, не допускати простроченої кредиторської заборгованості, що призводить до зростання фінансових витрат.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. «Активи на окупованій території: чи показувати у фінансовій звітності?» // «Податки & бухоблік», 2023, № 11.
2. Бондар О. До питання оцінки основних засобів підприємства в бухгалтерському обліку / О.Бондар // Бухгалтерський облік і аудит. 2015. № 3. С. 23-28.
3. Бондаренко Н.М. Організація внутрішньогосподарського контролю використання основних засобів на вітчизняних підприємствах та шляхи його вдосконалення / Н.М. Бондаренко// науковий вісник Херсонського державного університету. 2017. Вип. 23. Частина 3. С. 119-122.
4. Джеджула В.В. Сутність поняття «основні засоби» / В.В. Джеджула, І.Ю. Єпіфанова, Н.Р. Волоська // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. – 2016. – № 4 (04). – С. 127- 131.
5. Волкова Н.А., Подвальна Н.Е., Семенова К.Д. Економічний аналіз: Навч. посібник. Одеса: ППЦ «Белка». 2020. 240 с.
6. Воронцова А. С. Справедлива вартість необоротних активів: сутність та процедура оцінювання / А. С. Воронцова, І. О. Макаренко // Молодіжний науковий вісник УАБС НБУ. 2015. № 5.
7. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV // URL: <http://zakon.rada.gov.ua/>
8. Ігнашкіна Т.Б., Шура Н.О., Моделювання стану та ефективності відтворення основних фондів промислових підприємств // Вісник ЖДТУ № 1 (55) 2014 с. 205-210.
9. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затвердженого Наказом Міністерства фінансів України № 291 від 30 лис. 1999 р. Верховна Рада України // URL: <http://www.rada.gov.ua>.
10. Колесник Е.Ф., Полищук М.С. Теоретичні аспекти обліку основних засобів // Економіка і суспільство. Випуск 19. 2018 С. 1282-1289.

11. Кудлаєва Н.В. Визнання та оцінка основних засобів: реалії сьогодення revaluation of fixed assets: tax and accounting aspects /проблеми системного підходу в економіці. випуск № 1(69), 2019. С 107-114.

12. Лайко О.І. Вдосконалення обліку і аудиту основних засобів на підприємствах вітчизняної економіки // Економіка та держава. №8. 2011. С. 28-34.

13. Максименко А.В. Проблемні питання обліку основних засобів. // Фінанси, облік і аудит: Збірник наукових праць. URL: // [www.nbuv.gov.ua /portal /Soc_Gum/Foa/2009_13/index.html](http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Foa/2009_13/index.html).

14. Мултанівська Т.В. Місце інвентаризації в аудиті основних засобів на підприємстві // Научно-технический сборник . №87. 2010. С. 290-295.

15. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 (МСБО 16) «Основні засоби» // IASB; Стандарт, Міжнародний документ від 01.01.2012. URL: [http://zakon4.rada.gov.ua /laws/show/929_014](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_014).

16. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 30.09.2003 р. № 561 // URL: [www.minfin.gov.ua/ document/](http://www.minfin.gov.ua/document/)

17. Надворняк Я.М. Порівняльний аналіз методів нарахування амортизації як джерела відтворення основних засобів / Я.М. Надворняк // Економіка АПК. 2018. № 11. С. 84-89.

18. Наказ Мінстату «Про затвердження типових форм первинного обліку» від 29.12.95 р. № 352 // URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/>

19. Наказ Державного комітету України по стандартизації, метрології та сертифікації «Про затвердження Державного класифікатора України «Класифікація основних фондів» від 19.08.1997 р. № 507 URL: http://zakon.nau.ua/doc/?doc_id=269821.

20. Наказ Мінфіну «Про затвердження типових форм з обліку та списання основних засобів суб'єктами державного сектору та порядку їх складання» від 13.09.2016 р. № 818 // URL: www.minfin.gov.ua/document.

21. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» URL: www.minfin.gov.ua/document/

22. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 14 «Оренда», затверджене наказом Мініфіну від 28.07.2000 р. № 181 // URL: www.minfin.gov.ua/document/

23. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затверджене наказом Мініфіну від 31.12.99 р. № 318 // URL: www.minfin.gov.ua/document/

24. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, і припинена діяльність» затверджено наказом Міністерства фінансів України № 617 від 07 лис. 2003 р. URL: www.minfin.gov.ua/document/

25. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 28 «Зменшення корисності активів», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 24.01.2005 р. № 817 URL: www.minfin.gov.ua/document/

26. Облік операційної оренди в орендаря // Податки & бухоблік. Випуск №23.2023 URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2023/>

27. Облік оперативної оренди //Податки & бухоблік. Випуск №74.2021 URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2021/>

28. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI (зі змінами і доповненнями) // URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/page3>.

29. Петренко А.Я. Організація обліку основних засобів та шляхи її вдосконалення / А.Я. Петренко, В.Д. Попова // Мукачівський державний університет. - 2018. - № 18. - С. 994-1001.

30. Радіонова Н.Й. Шляхи удосконалення бухгалтерського обліку і контролю основних засобів. URL: <http://www.m.nayka.com.ua/?op=1&j=efektyvnaekonomika>.

31. Річна інвентаризація і подання фінзвітності з присмаком війни//Податки & бухоблік. Випуск №91.2023 // URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2023/>

32. Селіванова Н.М. Організаційно-методичні аспекти компонентного обліку основних засобів в умовах переходу на міжнародні стандарти фінансової звітності / Н.М. Селіванова, Н.С. Качанова // Економіка: реалії часу. – 2020. – № 1 (47). - С. 53-60.

33. Типові проблеми відображення в обліку та звітності основних засобів. URL: http://minfin.com.ua/taxes/-/gospoper/bo_2_1_11_osnzasobi.html

34. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV URL: <http://zakon.rada.gov.ua/>

35. Чабаненко Ж.М. Особливості фінансового обліку основних засобів // Економічний простір. 2016.№ 57. URL: <http://www.nbu.gov.ua/portal/>

36. Чабанюк О.М. Економічний зміст основних засобів як об'єкта обліку і контролю / О.М. Чабанюк // Науковий вісник НЛТУ України. Збірник науково-технічних праць. 2013. Вип.23. 4. С. 292-296

37. Фрайман А.В., Селіванова Н.М. Удосконалення організації обліку основних засобів в період карантину URL: <https://economics.net.ua/files/archive/2022/No2/68.pdf>

38. Яковишина Н.А. Теоретичні основи обліку основних засобів / Н.А. Яковишина, К.А. Яковенко // «Молодий вчений». - 2018. - № 5 (57). - С. 779-782.